

Informace týkající se příjmu nezletilých cizinců bez doprovodu v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče

Systém péče o nezletilé cizince bez doprovodu (dále jen NBD) by měl být založen zejména **na individuálním posouzení a vyhodnocení potřeb každého dítěte, na jehož základě by měl být zvolen ten nejvhodnější typ péče** (péče příbuzných, blízkých osob, náhradní rodinná péče či umístění v některém z pobytových zařízení jako jsou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či zařízení ústavní výchovy a ochranné výchovy na celém území České republiky).

Do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v celé ČR se umísťují klienti bez jazykové bariery či s nízkou komunikační překážkou, např. klienti ze Slovenska, Polska, Ukrajiny apod., případně klienti dlouhodobě žijící na území ČR, jejichž aktuální situace vyžaduje výchovná opatření. NBD jako žadatelé o mezinárodní ochranu jsou zpravidla klienti ze třetích zemí, kteří vyžadují specifický přístup, který poskytuje Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, Radlická 30, Praha 5 – dále jen ZDC. V případě, že NBD projeví motivaci k pobytu v ČR, doporučujeme provedení komplexní diagnostiky v ZDC. MŠMT v současné době zřizuje pro účely umísťování nezletilých dětí-cizinců bez doprovodu jedno zařízení v Praze - ZDC, které má celkovou kapacitu 30 lůžek. Děti-cizinci jsou do ZDC umísťovány na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření nebo ústavní výchově na návrh pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). ZDC po 6 – 8 týdenním diagnostickém pobytu navrhuje pracovníkům OSPOD následné zařízení vhodné pro další pobyt dítěte (dětský domov, výchovný ústav).

Děti-cizince je možné na základě soudního rozhodnutí přímo umísťovat i do jiných zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. V rámci sítě školských zařízení je v celé ČR v dětských domovech cca 800 volných lůžek, v dětských domovech se školou a výchovných ústavech cca 200 lůžek. Odmítání přijetí dětí-cizinců ze strany ředitelů školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy je v rozporu s Koncepcí ochrany a péče o nezletilé cizince bez doprovodu, včetně žadatelů o mezinárodní ochranu, přijatou usnesením vlády ze dne 6. 9. 2012 č. 464, i se zákonem č. 109/2002 Sb. Zařízení může odmítnout přijetí dítěte-cizince pouze z kapacitních důvodů. V některých lokalitách však může vzniknout problém se zajištěním tlumočnických služeb.

Odbor vzdělávání (oddělení institucionální výchovy) zprovoznil k 15. 7. 2015 na území ČR specializovanou skupinu pro děti-cizince ve Výchovném ústavu Praha 9 - Klíčov (kapacita 8 míst) a ve Výchovném ústavu Višňové (kapacita 8 míst).

V případě potřeby bude MŠMT preferovat zprovoznění dalších specializovaných skupin ve stávajících zařízeních, ve kterých není 100% naplněna kapacita.

Legislativa upravující problematiku NBD

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č.326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č.325/1999 Sb., o azylu

Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

Právním předpisem, který upravuje umístování nezletilých dětí do konkrétních zařízení ústavní či ochranné výchovy, je zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ten ve svém ustanovení § 2 odst. 4 zahrnuje mezi děti, kterým by měla být poskytována ze strany příslušných zařízení potřebná péče, i cizince, tj. osoby bez státního občanství České republiky.

Pojmosloví

Nezletilý cizinec bez doprovodu (NBD)

Cizinec mladší 18 let odloučený od svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu. I v případě pochybností o věku cizince je nutné (do prokázání opaku) vycházet z presumpce, že jde o osobu mladší 18 let.

Opatrovníka pro řízení o mezinárodní ochraně

Jedna z nejdůležitějších cest k zajištění ochrany nejlepších zájmů dítěte je ustanovení opatrovníka, který přebírá odpovědnost za dítě v případě absence biologických rodičů či jiných zákonných zástupců. Tato osoba by bez ohledu na své právní postavení měla zajistit, aby rozhodnutí týkající se azylového řízení nebo budoucnosti dítěte byla v jeho nejlepším zájmu. Je ustanovován usnesením Ministerstvem vnitra, odborem azylové a migrační politiky pouze na přechodnou dobu. Důvodem pro ustanovení tohoto opatrovníka je skutečnost, že dle zákona o azylu se za způsobilého k právním úkonům považuje cizinec ode dne, kdy dosáhl věku 18let; nemůže-li jednat samostatně, je mu ustanoven opatrovník; povinnost ustanovit nezletilému pro řízení opatrovníka je zakotvena též v § 32 odst. 2 a) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Význam opatrovníka spočívá především v zastupování nezletilého při zahájení řízení o mezinárodní ochraně a při prvních procesních úkonech (zejména pohovor). Úkoly opatrovníka pro řízení jsou zejména: přečíst si protokol, zkontrolovat, zda odpovědi nezletilého byly zaznamenány správně, sledovat, zda si dítě rozumí s tlumočnickem, obstarávání informací ze země původu, resp. navrhování dalších dokumentů do spisu, sledování lhůt, zprostředkování právního zastoupení, pokud se opatrovník domnívá, že je zapotřebí apod. Opatrovník pro řízení je ustanoven do doby, než soud ustanoví tzv. pobytového opatrovníka.

Opatrovník pro pobyt

Nezletilému cizinci bez doprovodu - žadateli o mezinárodní ochranu - je soudem ustanoven opatrovník (tzv. pobytový opatrovník), nejčastěji OSPOD dle místa, kde je nezletilý hlášen k pobytu, může to být však i např. osoba příbuzná či blízká (§ 89 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Opatrovník je ustanovován soudem a to předběžným opatřením na podnět Odboru

azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. Opatrovnictví není časově vázáno na probíhající správní řízení (o mezinárodní ochraně, vyhoštění nebo zajištění – k tomu viz dále); účelem je zabezpečení ochrany práv a právem chráněných zájmů nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o mezinárodní ochranu a na území ČR se tedy nachází bez přítomnosti svého zákonného zástupce, popř. osoby odpovědné za jeho výchovu. Činnosti spojené s výkonem opatrovnictví v rámci řízení o mezinárodní ochraně zahrnují celkovou ochranu zájmů nezletilého žadatele v rámci probíhajícího správního řízení, účast při všech právních úkonech vedených s nezletilým cizincem bez doprovodu v rámci tohoto řízení, včetně přítomnosti při konání pohovorů, osobního předávání rozhodnutí a případné pomoci při podávání opravných prostředků.

Žadatel o mezinárodní ochranu

Každý, kdo je v zemi původu pronásledován, může po příchodu do České republiky požádat o mezinárodní ochranu, která je udělena buď formou azylu, nebo doplňkové ochrany. Během řízení o udělení mezinárodní ochrany ministerstvo vnitra zkoumá, zda byl žadatel v zemi původu pronásledován z důvodu, např. uplatňování politických práv a svobod, rasy, pohlaví, náboženství, národnosti.

Děti - cizinci žijící v rámci komunity

Pracovníci zařízení se též mohou setkat s dětmi-cizinci, které již delší dobu na území ČR žijí, jsou již integrovány v rámci komunity a mají sociální vazby v rámci prostředí. Pokud je třeba takové děti odejmout z péče rodičů či jiných příbuzných, případně umístěním v ústavním zařízení řešit akutní situaci vzniklou v rodině, je třeba postupovat stejně jako u českých občanů. Toto platí i pro děti-cizince, které na území ČR delší dobu nežijí, avšak jde o děti z kulturně blízkých oblastí (Slovensko, Polsko, Ukrajina atd.).

Specifikace NBD

Pracovníci OSPOD by měli při příjmu NBD zařízení informovat, zda se jedná o žadatele o mezinárodní ochranu, ostatní nezletilé cizince bez doprovodu (ti co nepožádali o mezinárodní ochranu, nebo děti-cizince žijící v rámci komunity).

Při umístění klienta pracovníci OSPOD ne vždy zjistí, zda je klient žadatelem o azyl v některém dalším státě EU. Zpravidla dochází o žádost o azyl, až po umístění klienta do zařízení. V případě, že klient projeví zájem o žádost o azyl, zařízení následně kontaktuje OAMP, jehož pracovníci žádost přijmou.

Pokud NBD požádá o mezinárodní ochranu, je zpravidla umístěn do přijímacího střediska (Praha-Ruzyně, Zastávka u Brna, kde existuje oddělená zóna pro tzv. „zranitelné žadatele“). OSPOD v takovém případě zprostředkovává (pomáhá zprostředkovávat) umístění dítěte v azylovém zařízení – přijímacím středisku. V současné době se většina NBD do přijímacích zařízení pro cizince nedostávají a jsou umísťováni na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo do péče osoby označené v rozhodnutí soudu (§ 81 odst. 2 zákona o azylu). K výše zmíněnému umístění dochází i v případě, že je NBD přijat do přijímacího střediska, kde je podroben veškerým úkonům dle § 46 odst. 1 zákona

č. 325/1999 Sb., o azylu (identifikační úkony, lékařské vyšetření, vydání průkazu žadatele o mezinárodní ochranu).

Pokud nezletilý cizinec **nepožádá o mezinárodní ochranu**, OSPOD po přijetí nezbytných opatření k ochraně nezletilého podá **návrh na vydání předběžného opatření** podle § 76a, popř. 76 odst. 1 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Pokud existuje vhodná zletilá fyzická osoba dítěti příbuzná nebo blízká, do jejíž péče by mohl být nezletilý cizinec předán, označí OSPOD v návrhu tuto osobu. Pokud taková osoba neexistuje, je možné nezletilého cizince svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen ZDVOP), školského či zdravotnického ústavního zařízení. Je na posouzení OSPOD, které zařízení bude v konkrétním případě vhodnější, zejména s ohledem na věk dítěte a jeho potřeby, jazykovou bariéru či vazby v sourozenecké skupině apod.

Podle § 42 odst. 7 zákona č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se ve ZDVOP poskytuje ochrana a pomoc dítěti v případech uvedených též v § 37 odst. 1 tohoto zákona (resp. § 2 odst. 3, tedy i nezletilým cizincům), a to po dobu, než rozhodne soud o návrhu OSPOD na nařízení předběžného opatření. ZDVOP je tedy povinen poskytnout ochranu i dětem-cizincům, které pobývají bez doprovodu na území ČR. Je na posouzení OSPOD, jaké opatření na ochranu dítěte přijme. Ve všech případech je třeba postupovat přísně individuálně, vždy s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Vydáním předběžného opatření, případně právní mocí rozhodnutí o umístění nezletilého cizince do náhradní péče v ČR, vzniká nezletilému cizinci **oprávnění k pobytu na území ČR**. Zaniká nejpozději v 18 letech, do 60 dnů po 18. narozeninách lze však žádat o trvalý pobyt z humanitárních důvodů. OSPOD ve spolupráci s UMPOD a příslušným zastupitelským úřadem získává informace o příbuzných dítěte. Pokud by nebylo možné či vhodné vzhledem k nejlepšímu zájmu nezletilého jej repatriovat do země odkud pochází, bude třeba řešit situaci nezletilého na území ČR z dlouhodobého hlediska (pěstounská péče, ústavní výchova atd.).

Zajištění

Policie ČR může zajistit cizince staršího 15 let, pokud bylo zahájeno správní řízení o jeho vyhoštění nebo již takové rozhodnutí nabylo právní moci a pokud zároveň existuje nebezpečí, že by mohl ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek, mařit či ztěžovat vyhoštění (§ 123 a násl. Zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR). U osob mladších 18 let může zajištění trvat maximálně 90 dnů. Proti zajištění lze do 30 dnů podat žalobu ke krajskému soudu dle místa pobytu cizince (přezkum důvodů zajištění – zákonnosti zajištění - v rámci správního soudnictví). Řízení o propuštění cizince ze zajištění probíhá podle § 200o a násl. Zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, příslušný je soud dle místa, kde se nachází zařízení pro zajištění cizinců. Na soud se může obrátit cizinec, resp. jeho opatrovník, pokud pominuly důvody zajištění (soud rozhoduje o otázce, zda může zajištění trvat); proti rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

Umístění zajištěného dítěte v zařízení pro zajištění cizinců, tzv. detence, je pro děti naprosto nevhodná, odpovídá věznicí s mírnějším režimem. Nezletilému cizinci je policií ustanoven opatrovník pro zajištění podle § 124 odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců: „*Je-li rozhodováno o zajištění nezletilého cizince bez doprovodu (§ 180c), ustanoví mu policie*

neprodleně opatrovníka. Policie o ustanovení opatrovníka nezletilého cizince bez doprovodu vyrozumí a poučí jej o úkolech opatrovníka“.

Vyhoštění

Jde o ukončení pobytu cizince na území ČR ze zákonem stanovených důvodů. Je stanovena určitá doba pro vycestování (7-60 dnů) a proti rozhodnutí o vyhoštění se lze do 15 dnů od jeho oznámení odvolat, odvolání má odkladný účinek. Žalobu proti rozhodnutí o vyhoštění musí být podána do 10 dnů od doručení rozhodnutí správního orgánu v posledním stupni; žaloba má odkladný účinek. Vyhoštění není možné, pokud cizinec požádal o mezinárodní ochranu (dokud není řízení definitivně skončeno).

Opatrovnictví pro správní vyhoštění - § 119 odst. 8 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců: *„Jde-li o nezletilého cizince bez doprovodu (§ 180c), ustanoví mu neprodleně policie pro řízení o správním vyhoštění opatrovníka. Policie o ustanovení opatrovníka nezletilého cizince bez doprovodu vyrozumí a poučí jej o úkolech opatrovníka“.* Správní vyhoštění brání dítěti získat legální pobyt v ČR, proto je velmi důležité odvolání podat (viz výše).

Repatriace

V některých případech může dojít k repatriaci nezletilého cizince (jde např. o dítě, které uteklo od vlastní či náhradní rodiny nebo z ústavního zařízení). Spolupráce s UMPOD a zastupitelským úřadem země, ze které dítě pochází, kdy dítě převezme odpovědná osoba – zákonný zástupce či jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy, případně zaměstnanec ústavního zařízení. Pokud existuje rozhodnutí cizího státu o výchově nezletilého, za splnění stanovených podmínek stát přízná zahraničnímu rozhodnutí právní účinky na svém území (uznání a výkon cizozemského rozhodnutí).

Ověření věku, lékařská vyšetření

Existují-li důvodné pochybnosti o udávaném věku nezletilého cizince bez doprovodu, provede se lékařské vyšetření za účelem ověření věku – rentgen skeletu ruky (zápěstí), které je možné provést na běžném pracovišti radiodiagnostiky. Validní odečet RTG snímku skeletu ruky však mohou provádět pouze náležitě technicky a odborně vybavená pracoviště, jako je antropologická laboratoř Fakultní nemocnice v Praze-Motole na základě doporučení lékaře při vstupní prohlídce nezletilého. Ověření věku cizince zajišťují i další pracoviště, např. cizinecká policie Břeclav.

Další podmínkou je souhlas nezletilého cizince nebo jeho opatrovníka, nezletilého je nutné předem informovat v jazyce, kterému rozumí, o možných zdravotních důsledcích a rovněž o důsledcích odmítnutí vyšetření. Pokud nezletilý cizinec bez doprovodu vyšetření odmítne, bude se na něj pohlížet jako na zletilého žadatele o udělení mezinárodní ochrany. V případě ukončené „adultní“ osifikace nelze určit přesný věk vyšetřované osoby a toto vyšetření není z hlediska stanovení věku přínosné. Výsledky vyšetření jsou tedy často sporné, v hraničních případech by měla platit presumpce ve prospěch žadatele.

Za účelem zjištění zdravotního stavu dítěte a pro zajištění ochrany zdraví ostatních osob je třeba před umístěním nezletilých do sítě sociálních či školských zařízení zajistit provedení lékařských vyšetření uvedených v příloze č. 1. – Vstupní zdravotnické vyšetření NBD. Pro vyloučení možnosti infekčních onemocnění je vhodné v odůvodněných případech provést RTG

plic, laboratorní vyšetření krve (krevní obraz, glykémie, jaterní testy, urea, kreatinin, HBsAg, HCV, HIV, BWR), stolice a moče, u podezření na i. v. narkomani rovněž vyšetření přítomnosti narkotik. Nejdéle se čeká na výsledky kultivace, cca 3-5 dnů. Takto podrobná vyšetření jsou v současné době prováděna zpravidla až po umístění do školského zařízení. Klient přichází do zařízení pouze s lékařským vyjádřením, že netrpí žádnou infekční nemocí a může být zařazen do dětského kolektivu. Klient je umístěn na zdravotní izolaci až do doby získání všech výsledků vyšetření a do souhlasu pediatra s jeho umístěním do výchovné skupiny. I když do té doby nepřichází do kontaktu s ostatními klienty, kontaktu s personálem zamezit nelze. Tedy zařízení je povinno přijmout klienta i bez výše zmíněných výsledků vyšetření neboť má platné soudní rozhodnutí a lékařské osvědčení, dle Zákona č.109/2002 Sb.

Výsledky serologických vyšetření jsou známy do 3-7 dnů, s tím, že záleží na tom, jak často příslušná laboratoř vyšetřuje patřičnou sadou antigenů.

Doporučený postup při příjmu NBD

O příjmu dítěte v případě příjmu musí být kontaktovány tyto úřady:

- **OSPOD** (který podal návrh na předběžné opatření, následně musí tento OSPOD přeposlat spis na OSPOD, v jehož obvodu se zařízení nachází, a to do 3 pracovních dnů od nástupu klienta, dle §5 odst. 10 zákona č.109/2002 Sb.).
- **SODU** (který rozhodl o umístění nezl. do zařízení, následně tento soud postupuje věc soudu, v jehož obvodu se zařízení nachází. Dané zařízení informuje soud do 3 pracovních dnů od nástupu klienta, dle §5 odst. 10 zákona č.109/2002 Sb. o tom, že klient nastoupil do zařízení určeném v rozsudku).
- **MVČR** – Odbor azylové a migrační politiky (OAMP) - OAMP se zasílá oznámení o nástupu klienta do zařízení, mimo dětí EU, tedy pouze u dětí ze třetích zemí. Následně se pak řeší pobytová situace klienta.
- **Velvyslanectví** (velvyslanectví, tedy přímo konzulární oddělení země, ve které má nezl. státní příslušnost) se kontaktuje v případě, že nezl. nepožádal v ČR o azyl. Oznámení o nástupu se hlásí velvyslanectvím vždy v případech klientů ze zemí EU. U ostatních klientů pouze tehdy nejsou-li žadateli o azyl v ČR či jiném státě EU. Je proto nutné před oznámením mít ověřené informace o podané žádosti o azyl jinde a případně již znát úmysl dítěte požádat o azyl v ČR. Kontakty na velvyslanectví jsou běžně dostupné na webových stránkách. Oznámení se zasílá k rukám konzula.
- **Zdravotní pojišťovna (Všeobecná zdravotní pojišťovna - VZP)** – Zařízení ohlásí NBD na VZP.

Dále je vhodné zajistit kontakty v daném regionu, které v péči o NBD mohou být potřebné:

- **PEDIATR** - Pediatr zaregistruje NBD jako nového pacienta a poskytuje mu veškeré zdravotnické a lékařské služby stejně jako českému dítěti.
- **CIZINECKÁ POLICIE** - kontakty na cizineckou policii jsou nutné v případě, že např. dostane nezl. pokutu či správní vyhoštění. Zařízení se musí obrátit na cizineckou policii v kraji, kde byla nezl. dána pokuta či nařízeno správní vyhoštění.

- **POLICIE ČR.**
- **Neziskové a nevládní organizace** (viz příloha č. 2 – Kontakty na spolupracující organizace) + tlumočnické služby.

Tlumočnické služby

Tlumočnické služby jsou potřeba zejména v případě žadatelů o mezinárodní ochranu, kdy se jedná zpravidla o klienty ze třetích zemí. Využívání tlumočnických služeb je poměrně vysoce finančně nákladné.

V případě potřeby zajištění tlumočnické služby doporučujeme obrátit se na agentury poskytující tlumočnické služby, popř. na www.justice.cz, kde je uveden seznam soudních tlumočnicků. Je možné také navázat spolupráci s některou VŠ v okolí a domluvit se na spolupráci se studenty jazykových oborů nebo i vyučujícími. Vždy je potřeba dbát na to, aby tlumočnick skutečně tlumočil sdělované a nekládal svá hodnocení, případně další výchovné prvky.

V Praze je možné obrátit se na ZDC, jež doporučí tlumočnický, s kterými již spolupracují.

Tlumočnické služby se zpravidla pohybují od 350,- do 600,- Kč /hod.

Lékařská péče

Lékařská péče je velmi důležitá a musí být vysoce profesionální. Každý klient musí být podrobně lékařsky vyšetřen (laboratorní testy atd.) a doporučena další vyšetření dle aktuálního stavu klienta s cílem zajištění zdraví a zdravého vývoje klienta a ochrany zdraví ostatních klientů a pracovníků zařízení. Postupuje se dle doporučeného očkovacího schématu podle sdělení Ministerstva zdravotnictví v návaznosti na § 46 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, a to u osob starších 24 měsíců bez záznamu o očkování proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám provést očkování proti těmto nemocem s tím, že další očkování bude pediatr harmonizovat s českým očkovacím kalendářem podle zákona o ochraně veřejného zdraví.

Velké náklady představuje stomatologická péče, která bývá zpravidla zcela zanedbána. Mnoho klientů potřebuje i vyšetření zraku a zakoupení kompenzačních pomůcek, např. brýlí.

Nárok na zdravotní pojištění NBD vzniká v okamžiku nařízení předběžného opatření. Pracovník zařízení nahlásí neprodleně po příjmu VZP, že klient nastoupil a může být tedy ošetřen smluvním lékařem.

Žadatelé o mezinárodní ochranu obdrží osvědčení o prohlášení o mezinárodní ochraně, díky níž vzniká zdravotní pojištění (§ 7 odst. 1 písm. p) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění). Lékařská vyšetření je u NBD, kteří nepožádali o mezinárodní ochranu stejné jako u žadatelů o mezinárodní ochranu s tím rozdílem, že je třeba vyčkat, až do vydání předběžného opatření soudu o svěřeni nezletilého do péče určitého zařízení či osoby (oprávnění k pobytu). Teprve od té doby jsou nezletilí cizinci v režimu zdravotního pojištění. Neodkladné úkony je samozřejmě třeba provést ihned, i když nezletilý dosud není v režimu zdravotního pojištění.

Základní metodika práce s NBD

Bezprostředně **při příjmu** je nutné klienta zklidnit, podat akutní intervenci s cílem zmírnit šok z umístění a motivovat klienta k pobytu v zařízení.

Klientovi je např. předáván uvítací dopis, předána práva a povinnosti klienta zařízení, to vše pokud možno v jeho rodném jazyce.

Zároveň by měl být kontaktován tlumočnick, který může v začátku alespoň telefonicky pomoci a je dojednána první schůzka s tlumočnickem v nejbližších 48 hodinách. Této schůzky se zpravidla účastní sociální pracovnice a psycholog, případně terapeut nebo etoped. Zde se znovu proberou úvodní dokumenty a klient má prostor pro dotazy, vyjádření přání a svých potřeb. V rámci tohoto pohovoru je nabírána **osobní, rodinná a sociální anamnéza**, v rámci které je nutné zjistit a ověřit zejména:

- datum a místo narození,
- jména a pobyt rodičů,
- bydliště,
- důvody opuštění rodné země,
- průběh a směr cesty,
- zadluženost rodiny,
- vzdělání klienta
- zdravotní stav, případné alergie, očkování, prodělané nemoci a závislosti na návykových látkách.
- Dále stravovací návyky, náboženské vyznání a z něj vyplývající potřeby, zájmy a záliby klienta.

Podstatnou další otázkou je, zda se chce NBD spojit s rodinou či jiným příbuzným a tento **kontakt** mu umožnit. Pokud udává příbuzné v zemích EU, je potřeba ověřit kontakty a začít jednat v rámci sloučení rodiny – spolupráce s UMPOD. Je nutné počítat s tím, že mnohé informace bude nutné podávat opakovaně a trpělivě.

Klient potřebuje pravidelnou aktivitu, je nutné sledovat jeho tendence k útěku, sebepoškozování, agresivnímu jednání či jiným nežádoucím aktivitám. Dle potřeby je vhodné zajištění krizové intervence a poskytnutí motivace k pobytu v zařízení.

Komunikace s klientem je samozřejmě závislá na jeho osobních předpokladech a možnostech. Pokud je schopen domluvit se alespoň částečně v některém ze světových jazyků,

je komunikace pochopitelně snadnější. K dalším komunikačním možnostem doporučujeme využití piktogramů, učebnic a materiálů pro sluchově postižené, slovníků a elektronických překladačů. Je zde také možnost využít znalosti prostředí klienta stejné národnosti již v zařízení umístěného.

Důležité je každého klienta vnímat jako individualitu, s jeho osobní historií a rodinnými a dalšími personálními vztahy, které bude schopen rozkrýt až po určitém období a získání pocitu důvěry a bezpečí v zařízení.

Aktuální problematika

Věk nezletilého cizince je na hranici zletilosti nebo je obtížné zjistit věk

Problematika ověřování věku u osob, které jsou na hranici zletilosti, byla již zmiňována v předchozím textu. Obecně lze shrnout, že při práci s nezletilými cizinci bez doprovodu se mohou objevit osoby, u nichž budou pochybnosti, o uváděném věku a nebude možné ani ověřit jejich totožnost (osoby budou bez dokladů), ani jejich věk. Jak bylo výše zmíněno, prováděná vyšetření neumožňují určit přesný věk osoby a v takovýchto případech platí presumpce ve prospěch těchto osob a je nutné na tyto osoby pohlížet jako na nezletilé. V těchto případech je nutné hledat vhodné zařízení pro umístění, eventuálně vhodné umístění v rámci dostupných zařízení (např. zařízení pro děti cizince).

Problematika provedení lékařských úkonů a ověření věku

V praxi se vyskytla problematika úhrady plateb za lékařské úkony. V případech, kdy nezletilý cizinec bez doprovodu není žadatelem o mezinárodní ochranu, je třeba s lékařskými úkony (pokud nejde o neodkladnou lékařskou péči nebo děti s akutním infekčním onemocněním, popř. děti, u nichž je podezření na infekční onemocnění, které dle vyhlášky č. 195/2005 Sb., podléhá izolaci) a taktéž s ověřením věku, vyčkat do vydání rozhodnutí o předběžném opatření, kdy je nezletilý cizinec již v režimu pojištění. Ověření věku spadá do kompetence Ministerstva vnitra. Současná mimořádná situace neopravňuje žádnou ze zúčastněných stran k porušování platných právních předpisů, a to včetně předávání veškeré potřebné dokumentace při umístění dítěte-cizince do zařízení. Při přijetí dítěte do zařízení je nezbytné předat kromě soudního rozhodnutí také vždy písemné vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu dítěte a následně zajistit provedení všech doporučených vyšetření a doplnění povinného očkování.

Nepovolené opuštění zařízení

V případě útěku NBD je postup zcela identický jako u českého dítěte, tzn. dítě je nahlášeno na Policii ČR.

Seznam příloh

Příloha č. 1. – Vstupní zdravotnické vyšetření NBD

Příloha č. 2. – Kontakty na spolupracující organizace

S případnými dotazy a doplňujícími otázkami kontaktujte Zařízení pro děti-cizince, Radlická 30, Praha 5, <http://www.ddc.cz>, které je vám v otázkách péče o NBD k dispozici.

V případě potřeby se neváhejte také obrátit na oddělení institucionální výchovy MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/tym>).

Informace byly čerpány z materiálu MPSV „Aktualizace metodického doporučení MPSV č. 1/2009 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování sociálně-právní ochrany nezletilým cizincům bez doprovodu“ a ve spolupráci se Zařízením pro děti-cizince, Radlická 30, Praha 5 a Ministerstvem zdravotnictví.